

СВІТЛИЙ ОБРАЗ ВИДАТНОГО УКРАЇНЦЯ: до історії пам'ятної медалі Юрія Котермака-Дрогобича та подій “навколомедальних”

Серед нечисленних у далекому від нас XIV ст. земляків, які силою свого таланту змогли здобути освіту в європейських університетах, яскравою зіркою світиться особистість Юрія Котермака з Дрогобича, якого знаємо ще як Юрій Дрогобич.

Подиву гідний життєвий шлях цієї непересічної особистості Середньовіччя. Народившись у родині небагатого міського ремісника Михайла-Доната Котермака приблизно 1450 р., почерпнувши найбільше, що міг здобути від багатьох вчителів, зокрема грамотних мандрівних ченців, які гуртувалися навколо церкви Юра, Лаврівського монастиря, він, завдяки природній допитливості, ознайомився з багатьма літописними матеріалами, читав Києво-Печерський патерик, деякий час перебував у Львові, спілкувався з чужоземними купцями, вивчав чужі мови, відбув кілька далеких подорожей з купцями. А найголовніше – знав грецьку та латинську мови – латинська тоді була мовою науки. У 1469 р. він записався на студію до Краківського університету, отримав науковий ступінь бакалавра (1470) та магістра (1473). Пізніше поїхав до Італії, навчався в Болонському університеті, де приблизно 1478 р. став доктором філософії, а 1482 р. – доктором медицини. Там, в Болоньї, він у 1478–1482 рр. читав лекції з астрономії, здобув авторитет і на 1481–1482 рр. його обрали студенти на посаду ректора. Працюючи в Болоньї, підтримував зв'язки з визначними італійськими вченими-гуманістами, побував у Феррарі та Касале, познайомився із “сильними світу того”, ким був правитель (подеста) Болоньї з родини Бентівольво, які легендарно тягнули свій родовід від сина імператора Фрідріха Гогенштауфена – короля Енціо¹. Серед учнів нашого земляка в Болонському університеті був знаменитий поет-гуманіст Конрад Цельтес, якого називали “німецьким Горацієм”².

Юрія Дрогобича поряд з астрономією приваблювала медицина. У 1487–1493 рр. він, повернувшись поближче до рідного Краю, до польської столиці Кракова, де працював професором місцевого університету, займався медичною практикою. Відвідував Дрогобич, Львів. Маємо прямі докази, які зібрав Я. Ісаєвич, що наш земляк був знайомий з першодрукарем книжок кириличним письмом Швайпольшом Фіолем, для його потреб замовляв у Бравншвейзі в ремісника Рудольфа Борсдорфа для нього шрифти. Цими шрифтами Ш. Фіоль надрукував чотири книжки: “Осьмогласник”, “Часословець”, “Триодь пісню” і “Триодь цвітну”. Але Гнездинський архієпископ разом зі своїм кліром заборонив розповсюджувати вже надруковані книги та друкувати нові³.

Саме тоді у Кракові жив великий Калімах, а в Краківському університеті навчався майбутній творець схеми Сонячної системи Миколай Коперник, який, очевидно, слухав лекції нашого земляка з астрономії. До речі, з дядьком Коперника, Лукашем Ваценроде, Юрій Дрогобич зустрічався під час навчання в Болоньї. За Ю. Дрогобичем, як за професором Краківського університету, було закріплено частку прибутків з парафії у селі Зимна Вода коло Львова.

Як свідчить Я. Ісаєвич, 7 лютого 1483 р. у друкарні Е. Зільбера опубліковано головну працю Ю. Дрогобича “Прогностична оцінка поточного 1483 року” (латинською мовою), яка, крім астрологічних прогнозів, містила відомості з географії, астрономії, метеорології. Як уважає Я. Ісаєвич, наклад цієї вкрай рідкісної інкунабули був приблизно 300 примірників, з яких сьогодні відомо всього два. Юрій Котермак-Дрогобич з точністю до кількох годин спрогнозував час двох місячних затемнень, визначив довготу Кракова і Познані – “міст славного Королівства Польщі”, Львова і Дрогобича – Руси, багатьох європейських міст. Під Руссю він мав на увазі Галичину, яку в Західній Європі ще з часів короля Данила Галицького інакше як королівством ніхто не називав. У віршованій присвяті Папі Сикстові IV висловлює впевненість, що людський розум здатен пізнати закономірності світу. Словом, ми маємо бути горді за такого вченого-українця, що жив і творив понад 550 років тому, любив свою Батьківщину, не забував її.

* * *

Як зберігається пам'ять про вченого? Як відзначив Ярослав Ісаєвич, упродовж понад трьох століть і польські, і українські вчені мало цікавилися сучасною Ю. Дрогобичеві історією найстарішого польського університету у Кракові, де українець викладав у 1487–1494 рр. Натомість історичні студії про ті часи провадилися в Італії, в Болонському університеті. Італійський дослідник Джан Нікколо Паскуалі, який підписувався псевдонімом Алідозі, вже 1623 р. уклав список болонських професорів та докторів. Пізніше “Каталог докторів філософії і медицини” за 1156–1663 рр., що його уклав Бартоломео Альбертіні, довголітній нотар університету, опублікував його наступник на цій посаді Дж. Каватца. У 1848 р. побачив світ “Реперторій всіх давніх і теперішніх професорів славетного Болонського університету”, який опублікував Серафіно Мацетті. У цих каталогах, які ретельно переглянув Я. Ісаєвич, значиться ім'я Джорджо да Леополі, Джорджо да Русія – Юрія зі Львова, Юрія з Руси⁴. До слова: тоді, у часи нашого вченого, і навіть коли розпочалися перші студії про ту епоху, ніхто Московію Руссю не називав.

У другій чверті ХІХ ст. перші згадки про Ю. Дрогобича знаходимо у працях польських дослідників. Краківський лікар Юзеф Майєр у 1839–1840 рр. надрукував дві статті, в яких зазначено, що Юрій з Дрогобича записався до числа студентів Краківського університету 1468 р., а пізніше, приблизно 1480 р., став професором цього ж університету. Ім'я українця згадується у студіях польських істориків Юзефа Мучковського, Генрика Барича та ін. Практично польські історики опублікували майже всі рукописні джерела про навчання і викладацьку діяльність Юрія Дрогобича у Краківському університеті.

Продовжувалися студії про ту епоху в Італії. Професор Умберто Даллярі до 700-літнього ювілею Болонського університету, що святкувався 1887 р., опублікував працю “Ротули викладачів легістів і артистів Болонської студії від 1384 до 1799 року”. Там зазначено, що Юрій Дрогобич викладав, а в 1482–1483 рр. був ректором університету медиків та артистів.

А в 1896 р. в каталозі мюнхенської антикварні Й. Галле з'явилося повідомлення про продаж “Прогностика” Ю. Дрогобича і вказано її повну назву. Треба зазначити, що відомий російський історик і колекціонер Микола Петрович Лихачов відгукнувся на це повідомлення короткою інформацією в “Сборнике археологического института”, назвавши цю інкунабулу – “винятково рідкісною книжкою”, в заголовку якої згадано Русь (аякже, хто тоді знав про Московію!). Однак самої книжки в руках не тримав. Року 1899 антикварня продала інкунабулу за 460 марок... Ще кілька побіжних згадок є у працях німецьких дослідників, які тримали в руках рукопис, який переписав Гартман Шедель, та саму друковану книжку. Як писав Я. Ісаєвич, зернина до зернини нагромаджувалися відомості про життя та наукову діяльність Юрія Дрогобича.

Нарешті 1932 р. в газеті “Нова Зоря” опублікована стаття відомого історика та бібліографа, одного з учнів Михайла Грушевського, директора бібліотеки Наукового Товариства імени Шевченка Івана Кревецького “Прогностик Юрія Дрогобича – наша найстарша печатана книжка...”⁵. Ця стаття стала першою україномовною студією про нашого земляка, де подано найважливіші віхи життя та наукової діяльності Юрія Дрогобича, бібліографічний опис книжки та репродукцію її сторінки⁶.

У т. 7 “Зведеного каталогу інкунабул” (“Gesamtkatalog der Wiegendruckten”, Leipzig, Bd. 1–8, 1925–1976), що побачив світ через кілька років від першої української студії І. Кревецького, зареєстровано, окрім краківського, ще один примірник книжки Ю. Дрогобича. Він належить Штутгартській бібліотеці, але зберігається в Тюбінгені, в університетській книгозбірні. Отже, маємо на сьогодні відомості про два примірники книжки нашого земляка. До 500-річчя від народження Юрія Дрогобича Львівська наукова бібліотека випустила репродукцію примірника з Тюбінгена.

Усе ж найбільшим дослідником життя і творчості став славної пам'яті Ярослав Ісаєвич. Темою його кандидатської дисертації стала історія міста Дрогобич у XVI–XVIII ст., яку він успішно захистив у 1961 р. Отже, ця частина Галичини, стала предметом його глибоких різнобічних студій⁷. А завдяки його публікації у газеті “Друг читача”⁸ нам удалося встановити авторство медалі, що була створена до 500-річчя виходу у світ. Її створив у важкому застійному 1983 р. Олександр Жолудь.

Коли проф. Володимир Білецький попросив мене подати інформаційне повідомлення до чергового Донецького Вісника НТШ про медаль, виготовлену до ювілею книжки Юрія Дрогобича, то предмет зацікавлення – ювілейна медаль, була для мене не чимось абстрактним, бо вона є експонатом моєї домашньої колекції, а акад. Ярослав Ісаєвич – моїм учителем. Я добре пам'ятав історію медалі: з ініціативи члена Президії Львівської обласної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури доктора історичних наук і широковідомого вже на той час ученого Ярослава Ісаєвича запропоновано вшанувати 500-річчя виходу у світ найстарішої друкованої книжки, автором якої був українець, відкарбувати пам'ятну медаль.

Керівником Товариства, себто його нештатним головою в області завжди “обирався”, а точніше призначався один з високопоставлених обласних чиновників – на той час це була яскравий борець з релігією, і взагалі, з усяким “націоналізмом”, заступник голови Львівського облвиконкому Ія Семенівна Алаєва. Очоловав тоді цю загальноукраїнську організацію в Києві теж на громадських засадах колишній заступник голови Ради міністрів УРСР, академік Петро Тимофійович Тронько (1915–2011), який, досягнувши пенсійного віку, працював від 1978 р. віце-президентом АН УРСР, очолюючи від 1979 р. відділ історико-краєзнавчих досліджень Інституту історії АН УРСР. Натомість штатним працівником, своєрідним керівником усіх штатних працівників (Товариство отримувало дотації від бюджету Республіки) був Ігор Андрійович Кудин (1937–1992) – вельми цікава і неординарна особистість, друг широких кіл львівської творчої інтелігенції.

Збираючи членські внески з індивідуальних і колективних членів, отримуючи прямі дотації з бюджету, Товариство охорони пам'яток історії і культури, яке очолював активний та авторитетний в тодішній УРСР колишній чиновник найвищого рангу, яким був академік Петро Тронько, володіло значними коштами, могло самостійно братися навіть за реставраційні роботи багатьох рухомих і нерухомих пам'яток, друкувати книжки, займатися іншими культурницькими проектами. В обласних організаціях, формально підпорядковуючись голові, розпорядником кредитів був штатний заступник голови – у Львівській обласній організації власне Ігор Кудин.

Постать Юрія Дрогобича теж не дуже пасувала львівським атеїстам. Дуже цікава деталь: подаючи у своїй науково-популярній книжці “Юрій Дрогобич” назву статті І. Кривецького, автор, Я. Ісаєвич, принаймні двічі злукавив: 1) не навів повністю назви статті – у другій її частині йшлося, що книжка присвячена Папі Римському; 2) промовчав, що стаття була надрукована в часописі “Нова Зоря”, яку навіть “Енциклопедія Українознавства” за редакцією В. Кубійовича називає “католицькою газетою”⁹. Очевидно, ніхто з членів президії Товариства на цьому не наголошував, а п. Алаєва цього таки не знала.

Словом, ідея Ісаєвича і Кудина пройшла, але як її реалізувати? Через нашу українську розхристаність, особливо в паперах, сьогодні архів Львівської обласної організації УТОПІК лежить невпорядкований на купі в одному з приміщень Товариства. Я добре пам’ятаю, яким акуратистом в паперах був І. Кудин, знаю, що існує протокол, де все розписано, в тому числі, хто з присутніх про що говорив, але де воно сьогодні? Сподіваюся, що теперішній голова Товариства, Андрій Салюк, таки виконає дане мені слово і впорядкує архів.

На цьому можна було б і спинитись, бо більше нічого в моїй пам’яті з тих далеких вже років не залишилося. Залишилося виміряти розміри медалі, її товщину, зробити описи аверса і реверса, та й робота закінчена. Бо кого у Львові з художників не питає, багато з них не те, що не знали, хто би міг її створити, а й що така медаль існує взагалі. В. Білецький мене квапив, ми з ним навіть посварилися. І тут саме перед новим, 2017 р. – дзвінок з Дрогобича від проф. Михайла Шалати. Каже, медаль створив художник Олександр Жолудь, про це написав Я. Ісаєвич.

Добре, що майже десять років я очолював Наукову бібліотеку Львівського університету. Вранці телефоную своєму учневі, Олександрові Седляру, тепер завідувачеві відділу наукової бібліографії та прошу терміново розшукати газету “Друг Читача” від 3-го березня 1983 р. і зробити копію статті Я. Ісаєвича, про що повідомив мене М. Шалата. Після обіду 23 грудня я вже тримав в руках ксерокопію цієї статті, яка б, здавалося, мала завершити пошуки відомостей про цю медаль.

Жити у ХХІ ст. науковцеві значно легше, ніж навіть у тих же 80-х рр. ХХ ст. Загуглив в інтернеті і отримав дані: Жолудь Олександр Михайлович, відомий художник, живе в Харкові. Здавалося – пиши. І знову гальма. Проаналізувавши усе, що написано про цю людину в інтернеті, де вона навчалася, ознайомився з його творчістю, доходжу висновку, що “щось не грає”. Телефоную В. Білецькому, лихий, що маю купу роботи, а він мені якийсь детектив з цієї медаллю придумав.

– Шукай, друже, Тобі там з Полтави ближче, знайди у Харкові художника Олександра Жолудя. Треба з ним переговорити, бо не можу повірити написаному, і якимось сумніваюся, враховуючи його біографію та родовід, що він у 1983 р. ліпив у Львові медаль Юрієві Дрогобичу.

Бачу, що й того вже “дійняло”, хоче закінчити передання до друку “Вісника”, а Хома невірний (себто Б. Якимович) ніяк не може закінчити. Але чи міг би я, не перевіривши, пустити у світ інформацію?

Отримавши від В. Білецького телефон О. Жолудя, телефоную до Харкова. Маєстро лежить у постелі, нездужає, каже, що він медалі не робив, але знає, що в Запоріжжі живе його подвійний тезка – по імені та прізвищу, він піде до майстерні, знайде спілчанський телефонний довідник і скаже мені номер телефону запорізького Олександра Жолудя.

Харківський Жолудь зателефонував мені в понеділок, 26 грудня 2016 р., і дав телефон Жолудя запорізького. І яка була моя радість, коли на другому кінці України до мене обізався дзвінкий голос і після того, як я йому відрекомендувався, зразу ж відповів:

– Так, це я робив медаль у 1983 р. у Львові, коли навчався там у Львівському інституті прикладного і декоративного мистецтва.

– Нарешті, – кажу я, і повідаю коротко про свої пошуки і сумніви. Питаю, як його по батькові.

– Жолудь Олександр Семенович.

Як виявилось, Олександр Семенович не лише відомий в Запоріжжі скульптор, але репрезентує найкращу, патріотичну частину цього славного міста, яка любить рідну мову, пишається своєю історією і є Українцем з великої букви. Але дамо слово самому Маестро О. С. Жолудеві – свій спогад надіслав мені електронною поштою. **Зі спогадів 1983 р.**

У нас на 3-му курсі ЛДПДМ на скульптурі було завдання – “Медаль”, я перед цим виконав дві моделі, одна була присвячена Ярославові Мудрому, а інша Маркіянові Шашкевичу (“Руська Трійця”). Образ Шашкевича Дмитрові Петровичу Крвавичу сподобався і він запропонував мені її відлити у бронзі, що я й зробив. Потім Крвавич мене познайомив з Кудіним на той час головою Товариства охорони пам'яток історії та культури¹⁰, який і запропонував мені виготовити модель медалі “До 500-річчя першої друкованої книги українського автора “Прогностик””. Коли вже була відлита партія медалей, у Товаристві відбулася зустріч: Теодозія Бриж принесла світлини погруддя Юрія Дрогобича (Котермака), яке було вже виготовлено в м'якому матеріалі, я приніс серію медалей, а Іван Марчук¹¹ тоді привіз з Тернополя живописний портрет Дрогобича. Тоді я й познайомився з Марчуком, бо з Теодозією ми були знайомі раніше, також з ініціативи шановного професора Крвавича! Тоді я і довідався, що у Києві вже замовили сувенірні медалі, а коли Кудін подарував мені десяток, то я був розчарований з того, що я стільки працював над образом, а на цій “люмінці” образ Дрогобича був геть спотворений, зате реверс був чітко відчеканений – шрифтова частина, яка після відливки у бронзі не так чітко читалася.

Коли уважно прочитати цей спогад Олександра Семеновича, то виникне дуже багато цікавих запитань, які мені довелося у нього з'ясувати усно. Насамперед, він пояснив, що оригінал цієї медалі мав в діаметрі 100 мм, і була спроба випустити на Львівській кераміко-скульптурній фабриці¹² цю медаль тиражем 100 примірників. Усе ж ця фабрика, яка була пристосована для лиття з бронзи масивних скульптур, не могла дати собі раду з малою медаллю – такі речі роблять на Державному монетному дворі (якого на той час в Україні, звичайно, не було), або на ювелірній фабриці, які тоді були мало не секретними. І тому автор зумів зробити всього кілька більш-менш якісних відливок. Пригадую, одна з них чи не лежала (так мені здається!) в кабінеті І. Кудина в палаці Сапіги при вул. Коперника, 45а. О. С. Жолудь сказав мені, що, як він пам'ятає, один примірник подаровано Музееві книги у Львові. Той музей, який був відділом тодішньої Львівської картинної галереї (тепер – Львівська Галерея Мистецтв ім. Б. Возницького) генеральним директором якої був славної пам'яті Борис Возницький, а моральну опіку над яким провадив Ярослав Ісаєвич, містився тоді в церкві монастиря св. Онуфрія у Львові на вул. Б. Хмельницького. Але на зламі 1989–1890-х рр. до монастиря повернулися їхні власники – ченці ордену Василя Великого. І понад шість років, в 1990–1996 рр., експонати музею були запаковані у скрині, допоки не вирішено надати для музею, правду кажучи, не зовсім придатне місце в тимчасово збудованій споруді біля палацу Потоцьких, де містилася контора будівництва нереалізованого у Львові проєкту підземного трамваю. На моє прохання теперішній завідувач цього відділу Лариса Спаська перевірила наявність медалі і повідомила мене, що її нема навіть в інвентарних книгах. А все ж медаль таки мала бути в музеї книги...

Я попросив колегу, викладача Дрогобицького державного педагогічного університету імени Івана Франка Ірину Барну перевірити, що зберігається у Дрогобицькому краєзнавчому музеї. І як я втішився, коли отримав інформацію, що один примірник медалі Юрія Дрогобича, виконаний в бронзі, не лише є в цьому музеї, але й експонується в постійній експозиції. Про інші раритети щодо особи Ю. Дрогобича – нижче. Хочу закінчити історію з медаллю.

Зрозумівши, що не вдасться мати достатню кількість екземплярів медалі, Ігор Кудин, прихопивши одну з них, чи може, лише ескіз аверса і реверса, поїхав до Києва. Як було відомо в наших колах, через відданість справі охорони пам'яток його дуже шанував голова Товариства акад. П. Тронько. Тому отримав письмовий дозвіл розмістити замовлення на котрійсь фабриці в Києві. Там і було відкарбовано одну тисячу примірників цієї медалі з алюмінієвого стопу. Діаметр цього багатиражного примірника 58 мм, товщина по гурті – 6,3 мм. На аверсі зображено задуману постать Ю. Дрогобича, як його уявляв собі художник, з астрономічним приладом в руці. Зверху по колу напис: ЮРІЙ ДРОГОБИЧ 1450–1490. На реверсі в центрі: 500 ПРОГНОСТИК 1483*1983; по колу: ПЕРША ДРУКОВАНА КНИГА УКРАЇНСЬКОГО АВТОРА. Власне цією “люмінкою” і незадоволений автор О. С. Жолудь.

Та, на мою думку, те, що зробив І. Кудин за сприяння акад. П. Тронька, заслуговує на добру пам'ять про цих осіб, котрі по-справжньому любили українську культуру. Тисяча примірників медалі, на мій погляд, таки непогані роботи різця О. С. Жолудя зберігаються в багатьох музеях України, у приватних колекціях, а може, й за кордоном. Я знаю кількох львів'ян, які бережуть цю медаль про великого українця XV ст. А удосконаленню, як відомо, немає меж... І що найголовніше: галицький русин з Дрогобича досяг найвищих наукових звань в Європі, навіть очолював найстаріший в світі Болонський університет – про нього знали в Галичині, а створити ювілейну пам'ятну медаль судилося мистцеві з козацького краю. У нашій соборності ми є і будемо нездоланні!

Якщо йдеться про пам'ять про наших найвидатніших осіб минулого, то ми навіть розгубили дещо з найкращого, що зробили наші попередники в підрадянську епоху. Йдеться про книжкову серію “Життя славетних”, яка виходила у видавництві “Молодь”. Ми, що навчалися в школах у 60-х рр. минулого століття, відкривали для себе своїх знаменитих земляків давніх часів. Тоді навіть комуністична цензура була дещо ослабла. Так що до виходу у світ книжки Я. Ісаєвича “Юрій Дрогобич” в цій серії з'явилося вже 15 випусків.

Без сумніву, як великий вчений-історик, популяризатор науки Я. Ісаєвич для нинішнього читача посідає перше місце в розкритті постаті Ю. Дрогобича. Але велике зацікавлення в читачів мала з'ява великого оповідання молоді тоді і вельми талановитої письменниці Ніни Бічуї “Дрогобицький зірдар”. Саме за назвою цього твору називалася її книжка, що побачила світ у той час¹³. Як згадує автор, вона, задумавши написати художній твір про Юрія Дрогобича (прочитала в районній газеті невеличку замітку про вченого), попросила Я. Ісаєвича дати якийсь матеріал про нього. На це отримала відповідь, що нічого він не дасть, оскільки сам працює над книжкою. Отже, Н. Бічуя, маючи лише інформацію про вченого на рівні газетної замітки, створила художній образ середньовічного вченого за два роки до виходу у світ книжки Я. Ісаєвича “Юрій Дрогобич” (Київ, 1972).

Здавалося, що це має до пам'ятної медалі Юрія Дрогобича? Та дуже близьке! На підставі уяви письменниці Ніни Бічуї та вченого Ярослава Ісаєвича створені образи Юрія Дрогобича різцем геніальних скульпторів Теодозії Бриж та Євгена Дзіндри, пензлем Івана Марчука, пером Івана Гаврилюка (на обкладинці книжки Я. Ісаєвича 1970 р.), штихелем Олександра С. Жолудя!

Наведу цитати, і хай судить читач.

Ніна Бічужа: *Котермак був таким, яким я хотів бачити його. Убраний він був у темне, як чернець, а волосся мав ясне, аж біле, і немов задимлений погляд, що вичитував людську долю в глибинах неба. [...]*

...дивився він мені просто в очі; подовгастими сухими галузками пальців тримав час... [...]

Магістр Котермак злегка торкався вузькими чутливими губами країв порцелянкової чашки і говорив так, мовби засвідчував свою присутність при кожній із тих подій і нічому не дивувався¹⁴.

Ярослав Ісаєвич: *Худорляве, виснажене нестатками обличчя аскета, подвижника науки. З-під високого чола очі дивляться спокійно і проникливо. Є в цьому погляді смуток людини, що бачила багато зла і кривди [...] Та найважливіше – є у погляді вченого впевнена мудрість людини, що усвідомила мету життя, присвятила себе служінню народові, науці¹⁵.*

Здається, сучасні мистці мають багато образної інформації, щоб творити нові шедеври образу найвидатнішого вченого-українця XV ст. І на цьому завершую студію-есеї, яка розпочалася з невинного прохання проф. Володимира Білецького подати хоч сторінку інформації про медаль Юрія Дрогобича 1983 року.

Львів, 18 січня 2017 р., напередодні св. Водохрестя

¹ Із Філіпом Швабським (1198–1208), братом Генріха VI (1190–1197) і внуком знаменитого Фрідріха I Барбаросси був у тісних стосунках творець Галицько-Волинської Держави Роман Мстиславович, батько короля Данила Галицького. За однією з найбільш аргументованих версій вони були одружені з рідними сестрами – доньками візантійського імператора Ісаака II Ангела Єфросинією (Анною) та Іриною. Як доводить проф. О. Майоров, імператор Олексій III Ангел після захоплення Константинополя хрестоносцями втік до Галича і його прийняв Роман Мстиславович. Із Фрідріхом II Гогенштауфеном (Штауфеном) (1212–1250), сином Генріха VI підтримував добрі стосунки король Данило Романович (Галицький). Як бачимо, зв'язки з Болоньєю для Галичини, а ширше – Руси, не були дивною і мали давню традицію. Це ще раз наочно доводить, що Русь-Україна завжди була європейською державою.

² Ісаєвич Я. Юрій Дрогобич / Я. Ісаєвич. – К.: Вид-во ЦК ЛКСМУ “Молодь”, 1972. – (Серія біографічних творів “Життя славетних”, Вип. 16). – С. 100.

³ Там само. – С. 107–108.

⁴ Там само. – С. 116–117.

⁵ Повна назва цієї публікації: Кревецький Іван. Прогностик Юрія Дрогобича – наша найстарша печатана книжка. Появилася 1483 р. в Римі і присвячена Папі. Її автор: Галичанин // Нова Зоря. – 1932. – Ч. 32. – 1 трав.

⁶ Про І. Кревецького див. працю Феодосія Стебля “Іван Кревецький – історик-державник” (Львів, 2003) та низку його статей в різних наукових збірниках.

⁷ Крім цитованої, див також: Ісаєвич Я. Юрій з Дрогобича / Я. Ісаєвич // Український історичний журнал. – 1960. – № 4; Його ж. Юрій Котермак з Дрогобича і його книга // Бібліотекознавство і бібліографія, – 1969. – Вип. 7; Вавричин М. Юрій Дрогобич: До 500-річчя виходу першої книги вітчизняного автора. Бібліографічний покажчик / М. Вавричин, Я. Ісаєвич. – Львів, 1983; Ісаєвич Я. Юрій з Дрогобича / Я. Ісаєвич // Аксіоми для нащадків. Українські імена у світовій науці. – Львів, 1992; Його ж. George Drohobych's astronomical treatises and their Arabic Sources // The Introduction of Arabic Philosophy into Europe. – Leiden, 1994; Його ж. Дрогобич Юрій. Годы и пророчества. – Харків, 2002.

⁸ Ісаєвич Я. Збереглися два томи / Я. Ісаєвич // Друг читача (Київ). – 1983. – № 9. – 3 бер. – С. 7. Інформацію про цю публікацію подав нам відомий вчений-літературознавець з Дрогобича професор Михайло Шалата.

⁹ Енциклопедія Українознавства. Словникова частина / Гол. ред. проф. В. Кубійович. – Т. 5. – Париж; Нью-Йорк: Молоде Життя. – С. 1777.

¹⁰ Я про це писав вище – Ігор Кудин був заступником Львівської обласної організації УТОШК.

¹¹ Йдеться про Івана Марчука, сьогодні всесвітньовідомого українського художника. З цим художником, якого дуже не любила влада, я познайомився особисто наприкінці 80-х років минулого століття, коли він, за підтримки Ігоря Кудина та тодішнього директора Львівського музею народної архітектури і побуту Архипа Данилюка готували його першу персональну виставку. Тоді ми з Володимиром Александровичем написали одну з перших про його творчість статтю “Іван Марчук: голос його душі” (див. Якимович Б. Україна та українці: події далекі і близькі. Вибрані праці / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка та ін. – Львів, 2014. – С. 276–284).

¹² Ця унікальна в Україні фабрика була власністю Художнього фонду України та підпорядкована Спілці художників України. Після проголошення незалежності та втрати власників до неї інтересу, злочинні керівники фабрики при бездіяльності міської та обласної влади фактично зруйнували надзвичайно потрібне для держави цінне підприємство.

¹³ Бічуя Н. Дрогобицький зіздар / Н. Бічуя. – К.: Рад. письменник, 1970. – 108 с. Цій книжці справді дуже пощастило. Її редактором був видатний український письменник Євген Гуцало, а оформляла обкладинку славетна шістдесятниця художник Ольга Петрова. За задумом художниці, на обкладинці було задумано поставити гуцульський підсвічник-трійцю та астролябію. Цензура, щоб не виглядало на Тризуб, змусила художницю закрити одну свічку астролябією.

¹⁴ Бічуя Н. Дрогобицький зіздар... – С. 6–7.

¹⁵ Ісаєвич Я. Юрій Дрогобич ... С. 120.

Портрет Юрія Дрогобича. Художник невідомий. Портрет, найімовіріше, написаний після 1932 р. на замовлення музею “Бойківщина” в Самборі після публікації статті Івана Кревецького (1932). Зберігається в музеї “Дрогобиччина”, м. Дрогобич.

Портрет Юрія Дрогобича. Художник Іван Марчук. 1983. Зберігається там само.

Оригінальний відлив медалі Юрія Дрогобича. Аверс. Автор О. С. Жолудь, 1983. Бронза. Діаметр 100 мм. Зберігається там же. Один примірник є в автора (Запоріжжя).

Жолудь Олександр Семенович

Ювілейна медаль Юрія Дрогобича. Аверс. Реверс. Автор О. С. Жолудь. Алюмінієвий стоп. Діаметр 58 мм. Тираж 1000 прим.

Богдан Якимович.

Світлий образ видатного українця: до історії пам'ятної медалі Юрія Котермака-Дрогобича та подій “навколомедальних”.

Розпочавши пошуки автора ювілейної медалі 1983 року, яка побачила світ до 500 річчя виходу першої друкованої книги українського вченого XV ст. Юрія Котермака-Дрогобича, автор розпочав насправді “слідство”, частковим учасником подій того часу і був сам. У статті подано роль перших українських дослідників життя і творчості Юрія Котермака-Дрогобича – Івана Кривецького, Ярослава Ісаєвича, створення художнього образу вченого письменницею Ніною Бічуєю. Поряд з автором медалі, художником Олександром С. Жолудем, згадано також про видатних творців мистецтва у Львові та Києві.

Bohdan Yakymovych.

The Radiant Figure of an Outstanding Ukrainian: On the History of the Commemorative Medal of Yuriy Kotermak-Drohobych and “Circummedal” Events.

Ever since 1983, when the author of the article embarked on his search for the maker of the jubilee medal issued in honour of the 500th anniversary of the first printed book by Yuriy Kotermak-Drohobych, the Ukrainian scholar of the XV century, it, eventually, turned into a real “investigation” of that time events of which, to some degree, he himself was a participant. The article unveils the role of the first Ukrainian researchers of Yuriy Kotermak-Drohobych' life and work, namely Ivan Krevetskyi and Yaroslav Isaievych, it also highlights the creation of the famous scholar's character in imaginative literature by writer Nina Bichuia. Along with the artist and author of the medal Olexander S. Zholud', in the article mentions of distinguished art creators in Lviv and Kyiv are also made.